

העזולה מהסוגיא

בבא בתרא לט. – מה:

פרשת דברים ה'תשפ"ד

דף לט

◆ דיני מחאה:

• לשון המחאה:

- באופן שהבעלים אמר 'פלניא גזלנא הוא' - לא נחשב מחאה"א.
- באופן שהבעלים אמר 'פלניא גזלנא הוא דנקיט לה לארעאי בגזלנותא' - לפירוש הראשון ברשב"ם לא נחשב מחאה, לפירוש השני ברשב"ם ולתוס' נחשב מחאה"י,
- באופן שהבעלים אמר 'פלניא גזלנא הוא דנקיט לה לארעאי בגזלנותא ולמחר תבענא ליה בדינא' - נחשב מחאה.
- בפני כמה אנשים צריך למחות:
  - באופן שהבעלים מוחה בפני המחזיק - צריך למחות בפני שני אנשים.
  - באופן שהבעלים מוחה שלא בפני המחזיק (לפי הצד שמחאה שלא בפניו נחשבת מחאה) - לרבי חייא בר אבא בפני שנים, לרבי אבהו בפני שלשה?

✧ הערות ✧

א רשב"ם בפירוש הראשון מבאר שהטעם שבאופן שהבעלים אמר 'פלניא גזלנא הוא' לא נחשב מחאה, משום שהבעלים לא הזכיר שנחשב גזלן מחמת קרקע זו ולא מחמת דבר אחר, וממילא המחזיק לא יזהר בשטר, ורשב"ם בפירוש השני מבאר שהטעם שלא נחשב מחאה, משום שהבעלים לא הזכיר שגזל את הקרקע ממנו ולא מאדם אחר, ולכן לשון זה נחשב כנתינת פגם במחזיק ולא כמחאה.

ב רשב"ם בפירוש הראשון מבאר שהטעם שבאופן שהבעלים אמר 'פלניא גזלנא הוא דנקיט לה לארעאי בגזלנותא' לא נחשב מחאה, משום שלשון זה נחשב כנתינת פגם במחזיק ולא כמחאה.

ג הגמ' מבארת שרבי אבהו סובר שצריך למחות בצורה שהמחזיק ישמע את המחאה, ולכן באופן שמחה בפני שלשה והמחאה תתפרסם והמחזיק ישמע ממנה מועילה המחאה, אבל באופן שמחה בפני שנים והמחאה לא תתפרסם המחאה לא מועילה, והגמ' דנה בדעת רבי חייא בר אבא האם חולק וסובר שגם באופן שמחה בפני שנים המחאה תתפרסם והמחזיק ישמע ממנה, או דלמא סובר שבאופן שמחה בפני שנים למרות שהמחאה לא תתפרסם מ"מ המחאה מועילה, כיון שיש אפשרות שהמחזיק ישמע מהמחאה.

הגמ' מביאה שרבה בר רב הונא אומר 'כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא' משום שהדבר יתפרסם, והגמ' מוסיפה שרבי אבהו סובר כדברי רבה בר רב הונא, אמנם רבי חייא בר אבא לפי הצד הראשון של הגמ' חולק וסובר שאפילו באופן שהדבר נאמר בפני שנים אין בו איסור לשון הרע משום שהדבר יתפרסם, ולפי הצד השני רבי חייא בר אבא מודה שדין זה נאמר רק באופן שהדבר נאמר בפני שלשה.

רשב"ם מבאר שביאור הדין 'כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא' הוא, שבאופן שראובן אמר על שמעון דבר בפני שלשה אנשים מותר לשלש האנשים לומר לשמעון שראובן אמר עליו כך וכך, כיון שהדבר עומד להתפרסם ושמעון עתיד לשמוע מכך, אמנם תוס' מבארים שבאופן שראובן אמר על שמעון דבר בפני שלשה אנשים לא עבר על איסור לשון הרע, ותוס' בערכין [טו ב] מבארים שמדובר באופן שאמר דבר שאפשר לפרשו

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

• באופן שמחה והמחזיק ממשיך להחזיק האם צריך לחזור ולמחות:

○ לרשב"ם:

- באופן שמחה בעל פה - צריך לחזור ולמחות שלא יהיה שלש שנים ללא מחאה^ז.
- באופן שמחה בשטר - לא צריך לחזור ולמחות [רשב"ם ל ב].

○ לתוס' - נחלקו האמוראים האם צריך לחזור ולמחות שלא יהיה שלש שנים ללא מחאה, או דלמא לא צריך לחזור ולמחות^י.

• אופנים שונים:

- באופן שהבעלים מחה בפני אנשים שלא יכולים ללכת (כגון זקן או חולה) - לרב נחשב מחאה, לשמואל לא נחשב מחאה^י.
- באופן שהעדים אמרו שלא יאמרו את המחאה למחזיק או באופן שהבעלים אמרו לעדים שלא יאמרו את המחאה למחזיק - לרב זביד לא נחשב מחאה, לרב פפא נחשב מחאה^י.
- באופן שהעדים אמרו שלא יוציאו את דיבור המחאה מפיהם - לרב פפא לא נחשב מחאה, לרב הונא בריה דרב יהושע נחשב מחאה^י.
- באופן שהבעלים אמרו שלא יוציאו את דיבור המחאה מפיהם - לא נחשב מחאה.

דף מ

◆ **דיני כתיבת שטר על מחאה** - בין באופן שהבעלים ציוה את העדים לכתוב שטר ובין באופן שהבעלים לא ציוה את העדים לכתוב שטר העדים יכולים לכתוב שטר, משום שהשטר הוא לזכותו של הבעלים^ט.

◆ **דיני מודעה:**

• אופני מודעה:

○ מודעה על גט ועל מתנה:

- באופן שהעדים יודעים שהאדם אנוס - כותבים מודעה.
- באופן שהעדים לא יודעים שהאדם אנוס אלא שהאדם אומר להם שהוא אנוס - כותבים מודעה^י.
- כתיבת מודעה ללא אנוס - המודעה לא מועילה^{יא}.

הערות

השבח ואפשר לפרשו לגנאי (כגון 'נורא בי פלינא') והפירוש תלוי בצורת האמירה, ולכן באופן שאומר זאת בפני שלשה אנשים ודאי אומר זאת בצורה של שבח ולכן אין בכך לשון הרע, אבל באופן שאומר דבר של גנאי יש בכך איסור לשון הרע בכל אופן.

ד הגמ' מבארת שהדין שמחה ולאחר מכן חזר ומחה המחאה מועילה נאמר באופן ששני המחאות שוות, אבל באופן ששני המחאות לא שוות (כגון שהמחאה הראשונה הייתה שהמחזיק גזל והמחאה השנייה הייתה שהקרקע נמצאת ביד המחזיק כמשכון) שתי המחאות לא מועילות וממילא החזקה של המחזיק מועילה, כיון שהמחאה השנייה נחשבת כהודאת בעל דין שהמחאה הראשונה אינה נכונה, והמחאה השנייה אינה מועילה כיון שהבעלים הוחזקו כפרן.

ה רשב"ם ותוס' מבארים שהטעם של הצד שהבעלים צריך לחזור ולמחות, משום שהמחזיק שומר על השטר לאחר המחאה שלש שנים.

ו הגמ' מבארת שהטעם של רב שנחשב מחאה, משום שלמרות שהעדים לא יכולים ללכת ולומר את המחאה למחזיק, מ"מ העדים יכולים לומר את המחאה לאדם אחר ו'חברך חבא אית ליה חבא דחברך חבא אית ליה'.

ז הגמ' מבארת שהטעם של רב פפא שנחשב מחאה, משום שלמרות שהעדים לא יאמרו את המחאה למחזיק, מ"מ העדים יאמרו את המחאה לאדם אחר ו'חברך חבא אית ליה חבא דחברך חבא אית ליה'.

ח תוס' מבארים שאפשר לומר שדברי רב פפא נאמרו רק באופן שהעדים יכולים ללכת לעירו של המחזיק ולומר את המחאה, אבל באופן שהעדים לא יכולים ללכת לעירו של המחזיק ולומר את המחאה, המחאה לא נחשבת מחאה, ולפי"ז דברי רב פפא מסתדרים עם שמואל שבאופן שמחאה בפני אנשים שלא יכולים ללכת (כגון זקן או חולה) לא נחשב מחאה.

ח הגמ' מבארת שהטעם של רב פפא שלא נחשב מחאה משום שהעדים אמרו שלא יאמרו את המחאה כלל, והטעם של רב הונא בריה דרב יהושע שנחשב מחאה משום ש'כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר לה ולא אדעתיה', וממילא העדים יאמרו את המחאה והמחזיק ישמע על כך.

ט תוס' בתירוץ הראשון מבארים ששטר שנכתב מדעת המתחייב אין בו חסרון של 'מפיהם ולא מפי כתבם', אבל שטר שנכתב ללא דעת המתחייב יש בו חסרון של 'מפיהם ולא מפי כתבם', ולפי"ז תוס' מבארים ששטר שהעדים כותבים על מחאה אינו מועיל מדאורייתא משום שיש בו חסרון של 'מפיהם ולא כתבם', אלא שרבנן תיקנו ששטר זה יועיל, אמנם תוס' בתירוץ השני סוברים ששטר שנכתב על ידי אילם שאינו יכול לדבר יש בו חסרון של 'מפיהם ולא מפי כתבם', אבל שטר שנכתב על ידי אדם שאינו אילם אין בו חסרון של 'מפיהם ולא מפי כתבם', ולפי"ז תוס' מבארים ששטר מחאה מועיל מדאורייתא.

י הרשב"ם מבאר שלמרות שלענין מכר לא כותבים מודעה באופן שהעדים לא יודעים שהאדם אנוס, משום שחוששים שהאדם רוצה לכתוב שטר מכר ורוצה לכתוב שטר מתנה, משום שהוא זקוק למעות ולכן כותב שטר מכר בשביל לקבל מהלוקח מעות, ולאחר מכן שיהיה לו מעות הוא יוציא את שטר המודעה והלוקח יחזיר לו את המכר וישלם לו מעות, אבל במודעה על גט ומתנה לא חוששים לכך כיון שהאדם אינו מקבל מעות על הגט והמתנה, ולכן אפשר לכתוב מודעה גם באופן שהעדים לא יודעים שהאדם אנוס.

יא הרשב"ם מבאר שהסיבה שמודעה ללא אנוס לא מועילה, משום שאנוס שהדין שבשעת כתיבה הגט והמתנה גמר בלבו שהגט ומתנה יחולו.

○ מודעה על מכר:

▪ באופן שהעדים יודעים שהאדם אנוס:

• לרב הונא - כותבים מודעה.

• לרביא:

○ באופן שכפו את האדם למכור שדה אחת משדותיו - המודעה לא מועילה^{יב}.

○ באופן שכפו את האדם למכור שדה מסוימת - לא כותבים מודעה^{יג}.

○ באופן שאדם החזיק בקרקע של חבריו ואמר המחזיק לבעלים שאם לא ימכור לו את השדה יטען שקנה את

השדה והחזיק בה - כותבים מודעה^{יד}.

▪ באופן שהעדים לא יודעים שהאדם אנוס אלא שהאדם אומר להם שהוא אנוס - לא כותבים מודעה.

• על מי כותבים מודעה:

○ אדם שלא ציית דינא - כותבים.

○ אדם שציית דינא - לרבה ורב יוסף לא כותבים, לאביי ורביא כותבים^{טו}.

• דיני כתיבת שטר על מודעה - בין באופן שהבעלים ציוה את העדים לכתוב שטר ובין באופן שהבעלים לא ציוה את העדים

לכתוב שטר העדים יכולים לכתוב שטר, משום שהשטר הוא לזכותו של הבעלים.

◆ דיני כתיבת שטר על קנין:

• באופן שהבעלים הקנה לקונה בקנין חליפין - בין באופן שהבעלים ציוה את העדים לכתוב שטר ובין באופן שהבעלים לא ציוה את העדים לכתוב שטר העדים יכולים לכתוב שטר^{טז}.

• באופן שהבעלים הקנה לקונה בקנין אחר:

○ באופן שהבעלים ציוה את העדים לכתוב שטר - העדים יכולים לכתוב שטר.

○ באופן שהבעלים לא ציוה את העדים לכתוב שטר - העדים לא יכולים לכתוב שטר.

◆ דיני כתיבת שטר על הודאת בעל דין של הלוואה:

• באופן שהבעלים ציוה את העדים לכתוב שטר - העדים יכולים לכתוב שטר.

• באופן שהבעלים לא ציוה את העדים לכתוב שטר - העדים לא יכולים לכתוב שטר משום שהשטר הוא לחובתו של הבעלים.

◆ דיני קיום שטרות - באופן שהקיום נעשה בפני שלשה הקיום כשר, באופן שהקיום נעשה בפני שנים הקיום פסול^{טז}.

◆ דיני מתנה:

• באופן שהבעלים אמר לעדים לכתוב את שטר המתנה בגלוי - המתנה חלה.

• באופן שהבעלים אמר לעדים לכתוב את שטר המתנה בסתמא ולא הזכיר האם לכתוב בגלוי או בסתר:

○ לרבינא - המתנה חלה.

○ לרב יוסף - ללישנא קמא המתנה חלה, ללישנא בתרא המתנה לא חלה.

⊕ הערות ⊕

יב הרשב"ם מבאר שהטעם שבאופן זה לא מועיל מודעה, כיון שכאשר בורר את השדה שרוצה למכור לא נחשב אנוס, ומודעה מועילה רק באופן שהאדם אנוס.

יג הרשב"ם מבאר שהטעם שבאופן זה לא כותבים מודעה, משום שגם לולי המודעה המוכר יכול להביא את העדים שנאנס והמכירה לא חלה.

יד הרשב"ם מבאר שהאופן שבו אפשר לכתוב מודעה הוא שהבעלים תבע את המחזיק בפני עדים והמחזיק טען שקנה את הקרקע והחזיק שלש שנים, ולאחר מכן הציע הבעלים למחזיק לקנות את הקרקע ולכתוב עליו שטר והמחזיק הסכים, והבעלים הלך לכתוב שטר שלא בפני הקונה, ואמר לעדים שכותב את השטר מחמת שאדם זה יכול לטעון שקנה את הקרקע והחזיק שלש שנים, ולכן אומר לעדים לכתוב שטר מודעה, ולאחר מכן הבעלים הלך ותבע את המחזיק בפני בית דין והמחזיק הוציא את השטר שהבעלים כתב לו, והבעלים יכול להוציא את הקרקע מידו על ידי שטר המודעה.

טו הרשב"ם מבאר שהטעם של רבה ורב יוסף שלא כותבים מודעה על אדם שציית דינא, משום שאם אדם זה היה אנוס אותו היה יכול לתובעו לבית דין, והטעם של אביי ורביא שכותבים מודעה, משום שיתכן שלא תבע אותו לבית דין כיון שבית דין לא היו מזומנים מיד.

טז רשב"ם מבאר שבאופן שהבעלים הקנה לקונה בקנין חליפין שהוא קנין שחל מיד, נראה שהבעלים רוצה להקנות לקונה בעין יפה, ולכן מסתבר שהבעלים רוצה שהעדים יכתבו שטר לקונה.

יז רשב"ם ותוס' מבארים שהדין שקיום שנעשה בפני שנים פסול, נאמר אפילו לפי המ"ד ששני דיינים שדנו הדין חל, משום שכאשר יש קיום של שני דיינים אין הבדל בין חתימת העדים לבין קיום הדיינים, ונראה 'עד מפי עד' שהעדים השניים מעידים ששמעו מהעדים הראשונים שהשטר כשר.

- לרב אשי - ספק האם המתנה חלה¹¹.
- באופן שהבעלים אמר לעדים לכתוב את שטר המתנה בסתר - המתנה לא חלה¹².

דף מא

- ◆ דיני חזקה באופן שהמחזיק טוען 'לא אמר לי אדם דבר מעולם':
  - באופן שהמחזיק חוזר וטוען שקנה את הקרקע אלא שחשש לומר כך כיון שאבד את השטר - החזקה מועילה.
  - באופן שהמחזיק לא חוזר וטוען - החזקה לא מועילה.
- ◆ דיני שכנים שנפל הכותל בין החצרות ובנו את הכותל במקום אחר - צריכים להחזיר את הכותל למקום הקודם¹³.
- ◆ דיני עדי הלוואה שמכחישים זה את זה:
  - באופן שעד אחד אומר שחייב מנה ועד אחר אומר שחייב מאתים:
    - לת"ק - פטור.
    - לרבי שמעון בן אלעזר - לבית שמאי פטור, לבית הלל חייב מנה¹⁴.
  - באופן ששני עדים אומרים שחייב מנה ושני עדים אומרים שחייב מאתים:
    - לת"ק - לבית שמאי פטור, לבית הלל חייב מנה.
    - לרבי שמעון בן אלעזר - חייב מנה¹⁵.
- ◆ דיני חזקה באופן שהמחזיק טוען שקנה את הקרקע מאדם שאינו המרא קמא ויש עדים למרא קמא שהקרקע הייתה שייכת לו ולמחזיק יש עדים שהחזיק שלש שנים:
  - באופן שהמחזיק טוען שהמוכר קנה את הקרקע מהמרא קמא בפניו - החזקה מועילה.
  - באופן שהמחזיק לא טוען שהמוכר קנה את הקרקע מהמרא קמא בפניו:
    - באופן שיש עדים שהמוכר גר בבית חד יומא - החזקה מועילה משום שבית דין 'טוענים ללוקח' שהמוכר קנה את הקרקע מהמרא קמא¹⁶.
    - באופן שאין עדים שהמוכר גר בבית יום אחד - החזקה לא מועילה.
- ◆ דיני חזקה באופן שהמחזיק טוען שירש את הקרקע מאביו - הדין כמו בלוקח שטוען שקנה את הקרקע מאדם שאינו המרא קמא.
- ◆ דין חזקה באופן שהלוקח הראשון החזיק שנה ומכר ללוקח אחר והלוקח השני החזיק שנה ומכר ללוקח אחר והלוקח השלישי החזיק שנה:
  - באופן שהלוקח הראשון מכר ללוקח השני בעדים וכן הלוקח השני מכר ללוקח השלישי בעדים - החזקה לא מועילה.

הערות

- יח רשב"ם מבאר שכיון שיש ספק האם המתנה חלה, באופן שהקרקע ביד הבעלים לא מוציאים אותה מידו, ובאופן שהקרקע ביד המקבל לא מוציאים אותה מידו.
- יט הגמ' מבארת שבאופן שלאחר שכתב את שטר המתנה בסתר חזר וכתב שטר מתנה אחר בגלוי, השטר השני חל, ולא אומרים שהשטר של המתנה בסתר נחשב כמודעא ביחס לשטר השני, אמנם באופן שהשטר השני ניתן באונס (כגון שרצה לשאת אשה והיא הסכימה להנשא רק עם יתן לה מתנה את כל נכסיו), השטר הראשון נחשב כמודעא ביחס לשטר השני ושני השטרות לא חלים.
- כ הגמ' מבארת שהיה הו"א שבאופן זה לא צריכים להחזיר את הכותל למקום הראשון, משום שבהסכמתם לבנות את הכותל במקום החדש נחשב כאמירה זה לזה 'לך חזק וקני', אלא שכיון ששניהם לא ידעו שטעו ובנו את הכותל במקום אחר נחשב 'מחילה בטעות' שהיא לא מועילה.
- כא תוס' מביאים שבדברי הגמ' בסנהדרין [לא א] מבואר שנחלקו האמוראים בדעת בית הלל אליבא דרבי שמעון בן אלעזר, באופן שעד אחד אומר מנה לבן ועד אחר אומר מנה שחור, לנהרדעי חייב מנה משום שתולים שאחד מהעדים טעה, ולרב יהודה פטור, משום שרק במנה ומאתים שדרך העדים לטעות תולים שאחד מהעדים טעה, אבל במנה שחור ומנה לבן שאין דרך העדים לטעות לא תולים בטעות, ובאופן שעד אחד אומר שחייב חבית של יין ועד אחר אומר שחייב חבית של שמן לכו"ע פטור משום שאין דרך העדים לטעות בכך.
- כב תוס' מבארים שהדין ששני עדים אומרים שחייב מנה ושני עדים אומרים שחייב מאתים חייב מנה, נאמר באופן שאין פסול של 'נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו בטלה', אבל באופן שיש פסול זה לפי בית שמאי פטור, משום ששני עדים פסולים והם פוסלים את שני העדים האחרים.
- כג הגמ' מביאה שאביי סובר שבאופן שיש עדים שהמוכר מדד את האורך והרוחב של השדה, נחשב כמו שיש עדים שהמוכר גם בבית יום אחד, משום שאם השדה לא הייתה שלו לא היה עושה כך אמנם רבא סובר שלא נחשב כמו עדות שהמוכר גם בבית יום אחד, משום שלפעמים האדם מודד את השדה ובסוף לא קונה אותה.

- באופן שהלוקח הראשון מכר ללוקח השני בשטר וכן הלוקח השני מכר ללוקח השלישי בשטר - החזקה מועילה²¹.

דף מב

- ◇ **דין חזקה באופן שהלוקח הראשון מת ובנו המשיך את החזקה - החזקה מועילה.**
- ◇ **דין חזקה באופן שהבעלים מכר את הקרקע לאדם אחר:**
  - באופן שהבעלים מכר רק את הקרקע שביד המחזיק:
    - באופן שהבעלים מכר את הקרקע בשטר - המכירה נחשבת מחאה.
    - באופן שהבעלים מכר את הקרקע בעדים - המכירה לא נחשבת מחאה.
  - באופן שהבעלים מכר את כל הקרקעות שלו - המכירה לא נחשבת מחאה.
- ◇ **דין חזקה באופן שהבעלים מת ובנו ירש אותו ותחילת החזקה הייתה בחיי האב וסוף החזקה הייתה לאחר מיתת האב:**
  - באופן שהבן היה גדול בשעת מיתת האב - החזקה מועילה.
  - באופן שהבן היה קטן בשעת מיתת האב - החזקה לא מועילה.
- ◇ **דיני שותף שהחזיק בדבר שידוע שהיה של השותפים (לדעת שמואל):**
  - דיני שותף שהחזיק בכל החפץ וטוען שקנה את החפץ מחבירו:
    - לפי הצד הראשון והשלישי בגמ':
      - באופן שהחפץ הוא דבר שיש בו דין חלוקה - החזקה מועילה.
      - באופן שהחפץ הוא דבר שאין בו דין חלוקה - החזקה לא מועילה²².
    - לפי הצד השני בגמ' - החזקה לא מועילה²³.
  - דיני שותף שהחזיק בחצי הטוב של החפץ וטוען שחלקו את החפץ:
    - לפי הצד הראשון בגמ' - החזקה לא מועילה.
    - לפי הצד השני בגמ' - החזקה מועילה²⁴.
- ◇ **דיני יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:**
  - באופן שהיורד אינו שותף:
    - באופן שהשדה עשויה ליטע:
      - לרשב"ם - מקבל כמו אריס.
      - לתוס' בתירוץ אחד - מקבל כמו קבלן שנוטע בשדה.
    - באופן שהשדה לא עשויה ליטע:
      - באופן שהשבח יותר מהיציאה - מקבל את היציאה.
      - באופן שההוצאה יותר מהשבח - מקבל את השבח.

הערות

- כד הגמ' מבארת שבאופן שהלוקח הראשון מכר ללוקח השני בשטר, וכן הלוקח השני מכר ללוקח השלישי בשטר, יש קול למכירה, וממילא הבעלים היה צריך לדעת מהמכירה ולמחות, אבל באופן שהלוקח הראשון מכר ללוקח השני בשטר, וכן הלוקח השני מכר ללוקח השלישי בעדים, אין קול למכירה, וממילא הבעלים לא היה צריך לדעת מהמכירה, ולכן הבעלים לא היה צריך למחות כיון שאף אחד לא החזיק שלש שנים.
- הגמ' מוסיפה שרק באופן זה מכירה בעדים אין לה קול, כיון שהבעלים לא מחזר לדעת האם היה מכירה, אבל באופן שאדם מכר שדה בעדים וקיבל אחריות, הלוקח גובה מנכסים משועבדים, משום שהלקוחות היה צריכים לחזר האם המוכר מכר שדה לאדם אחר, ואם היו מחזרים היו יודעים גם על מכירה בעדים. אמנם אדם שהלוה לחבירו בפני עדים לא גובה מנכסים משועבדים, משום שאדם שלוה עושה זאת בצינעא והלקוחות לא היו יכולים לדעת מההלואה.
- כה הרשב"ם מבאר שבאופן שהחפץ הוא דבר שאין בו דין חלוקה, אין דרך השותפים להשתמש בחפץ ביחד כיון שהוא חפץ קטן, אלא דרך השותפים שאחד מהשותפים משתמש בחפץ כמה שנים ולאחר מכן השני משתמש בחפץ כמה שנים, ולכן החזקה לא מועילה, אבל באופן שהחפץ הוא דבר שיש בו דין חלוקה, אין דרך השותפים לתת שהאחד ישתמש בחפץ כמה שנים ולכן החזקה מועילה.
- כו הרשב"ם מבאר שהטעם של הצד השני בגמ' שהחזקה לא מועילה, משום שאפילו שהחפץ הוא דבר שיש בו דין חלוקה, דרך השותפים שהאחד משתמש בחפץ כמה שנים ולאחר מכן השני משתמש בחפץ כמה שנים.
- כז הרשב"ם מבאר שהטעם של הצד שהחזקה מועילה, משום שאין דרך השותפים לתת לאחד להשתמש בחצי הטוב של החפץ כמה שנים, והטעם של הצד שהחזקה לא מועילה, משום שדרך השותפים לתת לאחד להשתמש בחצי הטוב של החפץ כמה שנים ולאחר מכן חבירו ישתמש בחפץ כמה שנים.

- באופן שהיורד הוא שותף:
  - לרשב"ם - בין באופן שהשדה עשויה ליטע ובין באופן שהשדה לא עשויה ליטע מקבל כמו אריס.
  - לתוס':
    - שבח שהגיע על ידי טורח - בין באופן שהשדה עשויה ליטע ובין באופן שהשדה לא עשויה ליטע מקבל כמו אריס.
    - שבח שהגיע ממילא - לא מקבל כמו אריס.

דף מג - מד

◆ דיני שותף שרוצה להעיד על הקרקע המשותפת:

- באופן שהשותף לא מכר את הקרקע לחבירו - לא יכול להעיד משום שאם המערער יטול יפסיד כיון שהוא שותף בקרקע.
- באופן שהשותף מכר את הקרקע לחבירו:
  - באופן שמכר את הקרקע לחבירו באחריות - לא יכול להעיד משום שאם המערער יטול את הקרקע יצטרך להחזיר לשותף את דמי המכירה.
  - באופן שמכר את הקרקע לחבירו באחריות רק אם בעל חוב יגבה את הקרקע ולא באופן שיתברר שהקרקע גזולה - יכול להעיד.
  - באופן שמכר את הקרקע לחבירו שלא באחריות - לא יכול להעיד משום שנחשב נוגע בדבר^כ.

◆ דיני בני העיר שנגנב חפץ מהם ואחד מבני העיר רוצה להעיד על כך:

- באופן שבן העיר לא הסתלק מהחפץ - לא יכול להעיד משום שמרויח על ידי כיון שהוא שותף בחפץ.
- באופן שבן העיר הסתלק מהחפץ:
  - בספר תורה - לא יכול להעיד^כ.
  - בשאר החפצים - יכול להעיד.

◆ דיני אדם שאמר 'תנו מנה לעניי העיר' ויש ערעור על הכסף ואחד מבני העיר רוצה להעיד על כך:

- באופן שבעיר זאת אין סכום קבוע שכל אחד צריך לשלם לצדקה - לא יכול להעיד משום שמרויח על ידי העדות שיצטרך לתת פחות כסף לצדקה.
- באופן שבעיר זאת ישנו סכום קבוע שכל אחד צריך לשלם לצדקה - ללישנא קמא יכול לשלם את חלקו ולאחר מכן יכול להעיד, וללישנא בתרא לא יכול להעיד כיון שמרויח על ידי העדות שיש רווח לעניים שבעיר.

◆ דיני שמירה בשותפים:

- באופן שאחד שומר את חפצי השותפות היום ואחד שומר את חפצי השותפות מחר - נחשבים שומר שכר ואין פטור של 'בעליו עמו'.
- באופן שכל אחד שומר חלק מחפצי השותפות עבורו ועבור שותפו - נחשבים שומר שכר ויש פטור של 'בעליו עמו'.

◆ דיני גזילה:

- האם יש חיוב להחזיר את החפץ עצמו:
  - באופן שהבעלים לא התייאש מהחפץ - חייב.
  - באופן שהבעלים התייאש מהחפץ:
  - באופן שהגזילה היא מטלטלים:

☞ הערות ☞

כח הגמ' מבארת שהסיבה שהשותף נחשב נוגע בדבר, משום שיש חשש שרוצה שהמערער לא יקבל את הקרקע אלא הקרקע תשאר ביד הלוקח, כדי שהבעל חוב שלו יוכל לגבות מהקרקע, וכיון שלא קיבל אחריות על הקרקע לא יצטרך לשלם ללוקח את דמי המכירה, אבל באופן שמכר את הקרקע באחריות לא שייך חשש זה משום שאם הבעל חוב יגבה את הקרקע יתחייב לשלם ללוקח את דמי המכירה ונמצא שנשאר חייב כסף.

כט הרשב"ם מבאר שהסיבה שבספר תורה לא יכול להסתלק, משום שספר התורה מיועד לקריאת התורה וגם אדם זה יהנה מהספר בשמיעת קריאת התורה, אמנם הרשב"ם מוסיף שבאופן שאדם זה יעבור דירה מעיר זאת לעיר אחרת יכול להעיד, משום שלא ישמע את קריאת התורה מספר התורה.

ל רשב"ם מבאר שבאופן שכל אחד שומר חלק מחפצי השותפות עבורו ועבור שותפו יש פטור של 'בעליו עמו', כיון שבשעת הגניבה ואבידה השותף השני שמר עבורו, אמנם תוס' חולקים וסוברים שהפטור של 'בעליו עמו' אינו תלוי בשעת הגניבה ואבידה אלא תלוי בשעת קבלת השמירה, ולכן תוס' מבארים שבאופן שכל אחד שומר חלק מחפצי השותפות עבורו ועבור שותפו יש פטור 'בעליו עמו' כיון שבשעת קבלת השמירה השותף השני שמר עבורו.

- למ"ד יאוש קונה - פטור.
- למ"ד יאוש לא קונה ויאוש ושינוי רשות קונה:
  - באופן שהחפץ ביד הגזלן - חייב.
  - באופן שהגזלן מכר את החפץ:
  - באופן שהגזלן מכר את החפץ שלא באחריות - פטור משום שהלוקח קנה את החפץ ביאוש ושינוי רשות.
  - באופן שהגזלן מכר את החפץ באחריות - חייב.
  - באופן שהגזלן מת והחפץ ביד בן הגזלן:
    - למ"ד 'רשות יורש כרשות לוקח':
- באופן שהחפץ הוא 'דבר המוסים' (כגון פרה או טלית) והאב רצה להחזיר לפני מותו ולא הספיק - חייב מפני כבוד אביהם.
- בשאר האופנים - פטור.
- למ"ד 'רשות יורש לאו כרשות לוקח' - חייב.
- באופן שהגזילה היא קרקע:
  - לרשב"ם - חייב משום שקרקע אינה נגזלת וממילא אינה נקנית ביאוש.
  - לתוס' - דינה כמטלטלים משום שלמרות שקרקע אינה נגזלת מ"מ קרקע נקנית ביאוש.
- באופן שאין חיוב להחזיר את החפץ האם יש חיוב להחזיר את דמי החפץ:
  - באופן שהגזלן חי - חייב.
  - באופן שהגזלן מת - פטורים.

◆ דיני ראובן שגזל משמעון והגיע יהודה לערער:

- באופן שיש חיוב להחזיר את החפץ עצמו (כגון ששמעון לא התייש והחפץ ביד ראובן) - שמעון לא יכול להעיד נגד יהודה, משום ששמעון נחשב נוגע בדבר כיון שרוצה שיהודה לא יזכה בדין כדי שלאחר זמן יוכל לתבוע את הגזילה ולקבלה^א.
- באופן שיש חיוב להחזיר את דמי החפץ (כגון ששמעון התייש והחפץ ביד קונה של ראובן והגזלן חי) - שמעון לא יכול להעיד נגד יהודה, משום ששמעון נחשב נוגע בדבר כיון שרוצה שיהודה לא יזכה בדין כדי שלאחר זמן יוכל לתבוע את דמי הגזילה ולקבלם.
- באופן שאין חיוב להחזיר את החפץ עצמו ואין חיוב להחזיר את דמי החפץ (כגון ששמעון התייש והחפץ ביד קונה של ראובן והגזלן מת) - שמעון יכול להעיד נגד יהודה.

◆ דיני שיעבוד:

- גביה מנכסים שהיו בשעת ההלוואה:
  - דיני גביה מקרקעות - אפשר לגבות.
  - דיני גביה ממטלטלים:
    - באופן שהמטלטלים אינם אפותיקי - לא גובים מהם.
    - באופן שהמטלטלים הם אפותיקי:
      - באופן שיש למטלטלים קול (כגון עבד) - גובים.
      - באופן שאין למטלטלים קול (כגון שור) - לא גובים.
    - באופן ששיעבוד את המטלטלים אגב קרקע - גובים^ב.

⊕ הערות ⊕

לא הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שאפילו באופן שיש לשמעון ראייה שעל פיה יכול לזכות בקרקע בין אם יהודה יזכה בדין ובין אם יהודה לא יזכה בדין, מ"מ שמעון נחשב נוגע בדבר משום ש'השני נוח לי הראשון קשה הימנו', כלומר שאם יהודה יזכה בקרקע יהיה קשה להוציא אותה ממנו כיון שהוא אדם קשה ולכן שמעון מעדיף שיהודה לא יזכה בקרקע, והגמ' בתירוץ השני מבארת ששמעון נחשב נוגע משום שאם יהודה יזכה בדין שמעון לא יוכל להוציא את הקרקע מידו, משום שמדובר באופן שיש לשמעון עדים שהקרקע שייכת לו ויש ליהודה עדים שהקרקע שייכת לו ושני העדים סותרים אלו את אלו, ובאופן זה בית דין משאירים את הקרקע ביד המוחזק, ולכן שמעון רוצה שיהודה לא יזכה בדין ויהיה מוחזק, משום שאם יהיה מוחזק לא יוכל להוציא את הקרקע מידו.

לב בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהלווה משעבד את המטלטלים אגב הקרקעות צריך לכתוב 'דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי', אבל באופן שלא כתב כך לא חל השיעבוד על המטלטלים משום ששיעבוד המטלטלים 'דומה לאסמכתא', ותוס' מסתפקים באופן שהלווה משעבד קרקעות לבדם האם צריך לכתוב 'דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי' או שלא צריך לכתוב כך.

- גביה מנכסים שלא היו בשעת ההלוואה אלא הלווה קנה אותם לאחר ההלוואה:
  - באופן שהלווה כתב בשטר ההלוואה שמשעבד את הנכסים שעתידי לקנות - הגמ' [קנו א] מסתפקת האם חל השיעבוד או שלא חל השיעבוד²⁷.
  - באופן שהלווה לא כתב בשטר ההלוואה שמשעבד את הנכסים שעתידי לקנות - לא חל השיעבוד.

◆ דיני ראובן שמכר חפץ לשמעון והגיע יהודה לערער:

- באופן שראובן מכר לשמעון ללא אחריות:
  - באופן שמכר לשמעון קרקע - ראובן לא יכול להעיד נגד יהודה משום שיש חשש שהקרקע משועבדת לחוב ורוצה להעמיד את הקרקע לפני הבעל חוב²⁷.
  - באופן שמכר לשמעון מטלטלים:
    - באופן שמכר מטלטלים שיש להם קול (כגון עבד) - ראובן לא יכול להעיד נגד יהודה, משום שיש חשש שהמטלטלים משועבדים ב'אפותיקי' ורוצה להעמיד את המטלטלים לפני הבעל חוב.
    - באופן שמכר מטלטלים שאין להם קול (כגון שור):
- באופן שאין עדים שלא היה לראובן קרקע מעולם - ראובן לא יכול להעיד נגד יהודה, משום שיש חשש שהמטלטלים משועבדים אגב הקרקע ורוצה להעמיד את המטלטלים לפני הבעל חוב.
  - באופן שיש עדים שלא היה לראובן קרקע מעולם:
    - בזמן הגמרא - ראובן יכול להעיד נגד יהודה, משום שהמטלטלים אינם משועבדים לבעל חוב.
    - בזמן הזה - ראובן לא יכול להעיד נגד יהודה, משום שיש חשש שהמטלטלים משועבדים אגב קרקע לבעל חוב ורוצה להעמיד את המטלטלים לפני הבעל חוב²⁷.
- באופן שמכר באחריות - ראובן יכול להעיד נגד יהודה, משום שאין חשש שראובן רוצה להעמיד את החפץ ביד שמעון כדי שהבעל חוב יוכל לגבות, שהרי באופן שהבעל חוב יגבה יתחייב לשמעון לקונה את דמי החפץ.

דף מה

◆ דיני ישראל שמכר חמור לחבירו והגיע עכו"ם ואנס את החמור:

- באופן שהקונה יודע שהחמור היה שייך למוכר - המוכר לא צריך לפצות את הקונה.
- באופן שהקונה לא יודע שהחמור היה שייך למוכר:
  - באופן שהעכו"ם אנס את החמור ואת האוכף - המוכר לא צריך לפצות את הקונה.
  - באופן שהעכו"ם אנס את החמור ולא אנס את האוכף:
    - לרבא או לרב פפא - המוכר צריך לפצות את הקונה.
    - לרבינא - המוכר לא צריך לפצות את הקונה²⁷.

⊕ הערות ⊕

- בדברי הרשב"ם מבואר שבאופן שהלווה שיעבד את המטלטלים ללא קרקעות לא חל השיעבוד משום שנחשב 'אסמכתא'.
- לג בדברי הגמ' בסוגיין מבואר שספק הגמ' האם חל שיעבוד באופן שהלווה כתב בשטר ההלוואה שמשעבד את הנכסים שעתידי לקנות, נאמר בין על שיעבוד קרקעות, ובין על שיעבוד מטלטלים באופן שהלווה כתב בשטר ההלוואה שמשעבד את המטלטלים שיקנה אגב קרקע.
- לד הגמ' מבארת שהסיבה שראובן רוצה להעמיד את הקרקע לפני הבעל חוב, משום שחוששים שאין לו קרקע ואם לא יעמיד את הקרקע לפני הבעל חוב יחשב 'רשע' כתיב 'לווה רשע ולא ישלם', ואם יעמיד את הקרקע והבעל חוב יגבה ממנה לא יחשב 'רשע', ולכן חשש זה נאמר רק באופן שמכר את הקרקע ללא אחריות, אבל באופן שמכר את הקרקע באחריות לא שייך חשש זה, כיון שאם הבעל חוב יגבה את הקרקע ראובן יהיה חייב לשלם ללווקח את דמי המכירה, ויחשב 'רשע' ביחס לחוב זה.
- תוס' [זמ ב] מוסיפים שאפילו באופן שיש לראובן קרקע אינו יכול להעיד, משום שיש חשש שהחוב הוא יותר משווי הקרקע, ולכן ראובן רוצה להעמיד את הקרקע כדי שהבעל חוב יוכל לגבות ממנה ולא יחשב 'רשע' על החלק שלא יוכל לגבות מהקרקע.
- לה תוס' מבארים שאדם שאין לו קרקע שכתב בשטר שיש לו קרקע ומשתעבד אגב הקרקע מועיל, משום שהודה שיש לו קרקע ו'הודאת בעל דין כמאה עדים דמיא', ותוס' מוסיפים שבזמן הגמרא באופן שאין לראובן קרקע אין חשש שיעבד את המטלטלים אגב קרקע וכתב שיש לו קרקע, אמנם בזמן הזה שרגילים לכתוב שיש לו קרקע גם באופן שאין לו קרקע, יש חשש שראובן שיעבד את המטלטלים אגב קרקע וכתב שיש לו קרקע, ולכן ראובן לא יכול להעיד נגד יהודה.
- לו רשב"ם מבאר שהנידון האם המוכר צריך לפצות את הקונה הוא האם המוכר צריך לדון עם העכו"ם, ורבא או רב פפא סוברים שבאופן שקצת מסתבר שהעכו"ם אינו גזלן, כיון שאנס את החמור ולא אנס את האוכף משום שהאוכף לא היה שייך לו, וכן הקונה אינו יודע האם החמור היה שייך למוכר, צריך המוכר לדון עם

◇ דיני המפקיד אצל חבירו בעדים - לא צריך להחזירו בעדים אלא נאמן לטעון שהחזיר ללא עדים.

◇ דיני חזקה במטלטלים:

- הקדמה - יש לדון באופן ששמעון מחזיק מטלטלים שידוע שהיו שייכים לראובן האם שמעון לטעון שקנה את המטלטלים מראובן וכדלהלן.
- דברים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר:
  - באופן ששמעון אינו אומן:
  - באופן שיש עדים שראובן הפקיד אצל שמעון מטלטלים ויש עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון - שמעון אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים.
  - בשאר האופנים - שמעון נאמן לטעון שקנה את המטלטלים.
    - באופן ששמעון הוא אומן:
    - באופן שיש עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון - שמעון אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים.
    - באופן שאין עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון - שמעון נאמן לטעון שקנה את המטלטלים.
      - דברים העשויים להשאיל ולהשכיר - שמעון אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים.

◇ דיני הנותן טליתו לאומן:

- באופן שיש ספק על התשלום בתוך הזמן שבעל הבית צריך לשלם ואם לא שילם עדיין לא עבר ב'בל תלין':
  - באופן שבעל הבית טוען שפרע והאומן טוען שבעל הבית לא פרע - השכיר נשבע ונוטל^ט.
  - באופן שבעל הבית טוען שקצצו שכר של סלע והאומן טוען שקצצו שכר של שתי סלעים:
  - באופן שהטלית ביד האומן ואין עדים שראו את הטלית ביד האומן - האומן נאמן שקצצו שתי סלעים במיגו שהיה טוען שקנה את הטלית.
  - בשאר האופנים - לרבי יהודה נשבע ונוטל לחכמים המוציא מחבירו עליו הראיה^ט.
  - באופן שיש ספק על התשלום לאחר שעבר הזמן שבעל הבית צריך לשלם ואם לא שילם היה עובר ב'בל תלין' - המוציא מחבירו עליו הראיה.

» הערות «

העכו"ם, אבל בשאר האופנים המוכר לא צריך לדון עם העכו"ם, כיון שתולים שהעכו"ם אנס, אמנם רבינא סובר שאפילו באופן שקצת מסתבר שהעכו"ם אינו גזלן תולים שהעכו"ם גזלן משום שסתם עכו"ם הוא גזלן. ותוס' מבארים שהנידון האם המוכר צריך לפצות את הקונה הוא האם המוכר צריך לשלם לקונה, ומדובר באופן שהעכו"ם תבע את הקונה בדין של עכו"ם והעכו"ם זכה בדין.

לז רשב"ם מבאר שבאופן שאין עדים שראובן הפקיד אצל שמעון מטלטלים, נאמן שמעון לטעון שראובן הפקיד אצלו את המטלטלים ולאחר מכן קנה את המטלטלים, כיון שיש לו מיגו שהיה טוען שקנה את המטלטלים בתחילה, וכן באופן שאין עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון, שמעון נאמן לטעון שראובן הפקיד אצלו את המטלטלים ולאחר מכן קנה את המטלטלים, כיון שיש לו מיגו שהיה טוען שהחזיר את המטלטלים, אבל באופן שיש עדים שראובן הפקיד אצל שמעון מטלטלים ויש עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון, שמעון אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים כיון שאין לו מיגו.

לח בדברי הגמ' מבואר שאומן אינו נאמן לטעון שלא קיבל את המטלטלים בתורת אומנות, ולכן באופן שאין עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון, שמעון נאמן לטעון שראובן הפקיד אצלו את המטלטלים בתורת אומנות ולאחר מכן קנה את המטלטלים, כיון שיש לו מיגו שהיה טוען שהחזיר את המטלטלים אבל באופן שיש עדים שראו את המטלטלים ביד שמעון, שמעון אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים כיון שאין לו מיגו.

הגמ' מוסיפה שבאופן שלוי מחזיק את המטלטלים שידוע שהיו שייכים לראובן וטוען שקנה את המטלטלים משמעון שהוא אומן במטלטלים אלו, באופן שלוי טוען שראה שראובן מוכר את המטלטלים לשמעון, נאמן במיגו שהיה טוען שקנה את המטלטלים מראובן בעצמו, ובאופן שלוי אינו טוען שראה שראובן מוכר את המטלטלים לשמעון, לוי אינו נאמן לטעון שקנה את המטלטלים, משום שכמו שאין חזקה לאומן כך אין חזקה לאדם אחר שטוען שקנה מהאומן.

לט הגמ' מבארת שמעיקר הדין בעל הבית היה צריך להשבע משום ש'כופר הכל', אלא שחכמים תיקנו שהשכיר ישבע ויטול משום שבעל הבית טרוד בפועליו ולא זוכר האם שילם.

תוס' מוסיפים שבדברי הגמ' בשבועות מבואר שהנידון באופן שבעל הבית שכר את האומן בעדים, אבל באופן שבעל הבית שכר את האומן שלא בעדים יש מחלוקת האם בעל הבית נאמן במיגו שהיה טוען שלא שכר את בעל הבית.

מ הגמ' מבארת שהטעם של רבי יהודה שנשבע ונוטל משום שבעל הבית לא זוכר את הקציצה, והטעם של חכמים שהמוציא מחבירו עליו הראיה משום שבעל הבית זוכר את הקציצה.

תוס' מבארים שמדובר בין באופן שבעל הבית שכר את האומן בעדים ובין באופן שבעל הבית שכר את האומן ללא עדים, משום שבאופן זה אין לבעל הבית מיגו שהיה טוען שלא שכר את האומן, כיון שבעל הבית טוען כעת טענת מודה במקצת ואינו נאמן במיגו שהיה טוען כופר הכל, כיון שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.